

ISSN 2524-0323

ВІСНИК

**Луганського державного
університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка**

Науковий журнал

*Заснований у 1997 році
Періодичність випуску – 4 номери на рік*

Випуск 4 (96)

**Северодонецьк
2021**

ВІСНИК

Луганського державного
університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка

Засновник і видавець – Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. *Ресстраційне свідоцтво КВ № 24202-14042 ПР, видане Міністерством юстиції України 16.09.2019 *Уключений до переліку наукових фахових видань з юридичних наук за категорією «Б» Наказом МОН України від 02.07.2020 № 886 *Входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International (Республіка Польща) та Онлайн бази HeinOnline

4
2021

Редакційна колегія:

Є. О. Письменський – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна) – *головний редактор*; **О. О. Дудоров** – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна) – *заступник головного редактора*; **В. В. Коваленко** – канд. юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна) – *відповідальний секретар*; **Я. О. Берназюк** – д-р юрид. наук, проф. (КАС ВС, м. Київ, Україна); **А. Г. Бобкова** – д-р юрид. наук, проф., академік НАПрН України (ДонРІНЦ НАПрН України, м. Маріуполь, Україна); **А. Вайшвіла** – габілітований доктор юриспруденції (д-р юрид. наук), (Університет ім. Миколая Ромериса, м. Вільнюс, Литва); **Д. П. Євтуєва** – канд. юрид. наук, ст. дослід. (НДІ вивч. пробл. злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків, Україна); **К. С. Ізбаш** – канд. юрид. наук, доц. (ОДУВС, м. Одеса, Україна); **Н. В. Камінська** – д-р юрид. наук, проф. (НАВС, м. Київ, Україна); **М. В. Карчевський** – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); **В. М. Комарницький** – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); **А. В. Лапкін** – д-р юрид. наук, доц. (НЮУ ім. Яр. Мудрого, м. Харків, Україна); **О. М. Литвинов** – д-р юрид. наук, доц. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); **С. С. Лукаш** – д-р юрид. наук, проф. (СФ ХНУВС, м. Суми, Україна); **В. Ф. Нестерович** – д-р юрид. наук, проф. (ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, м. Северодонецьк, Україна); **Б. Г. Розовський** – д-р юрид. наук, проф. (СНУ ім. Володимира Даля, м. Северодонецьк, Україна); **Н. П. Свиридюк** – д-р юрид. наук, доц. (ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна); **Р. Л. Степанюк** – д-р юрид. наук, проф. (ХНУВС, м. Харків, Україна); **В. Л. Федоренко** – д-р юрид. наук, проф. (НДЦСЕ з питань інтелектуальної власності МЮ України (м. Київ, Україна)); **Т. Фельтес** – габілітований доктор права (д-р юрид. наук), проф. (Рурський університет у Бохумі, м. Бохум, Німеччина); **І. В. Чеховська** – д-р юрид. наук, проф. (УДФС України, м. Ірпінь, Україна)

Рекомендовано до опублікування та поширення через мережу Інтернет вченою радою Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка (протокол № 5 від 23 грудня 2021 року)

Для науковців та юристів-практиків.

☒ Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, вул. Донецька, 1, м. Северодонецьк, Луганська область, Україна, 93401

☎ (факс): (06452) 9-07-77

© Луганський державний університет
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка, 2021

ISSN 2524-0323

BULLETIN
of Luhansk State University
of Internal Affairs
named after E. Didorenko

Scientific journal

Founded in 1997
Periodicity of issue – 4 numbers a year

Issue 4 (96)

Sievierodonetsk
2021

BULLETIN

Luhansk State University
of Internal Affairs
named after E. Didorenko

Founder and publisher– Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko * Registration Certificate KV № № 24202-14042 PR, given out by the Ministry of Justice of Ukraine 16.09.2019 * Inscribed to the list of scientific professional editions of legal sciences by the category «B» (order No. 886, dated January 02th, 2020) * Included into the international scientific metric base Index Copernicus International (The Republic of Poland) and HeinOnline database

4
2021

Editorial Board:

Ye. Pysmenskyi – Doctor of Legal Scien., Professor (LSUIA named after E. O. Didorenko, city of Sievierodonetsk, Ukraine) – *Chief Editor*; **O. Dudorov** – Doctor of Legal Scien., Professor, (LSUIA named after E. O. Didorenko, city of Sievierodonetsk, Ukraine) – *deputy of editor-in-chief*; **V. Kovalenko** – Cand. of Legal Scien., Professor (LSUIA named after E. O. Didorenko, city of Sievierodonetsk, Ukraine) – *responsible secretary*; **Ya. Bernaziuk** – Doctor of Legal Science, Professor (KAS VS, Kyiv, Ukraine); **A. Bobkova** – Doctor of Legal Scien., Professor, Academician of NAPrS of Ukraine (DonRNC NAPrN of Ukraine, Mariupol, Ukraine); **A. Vayishvila** – Habilitated Doctor of Jurisprudence (Doctor of Legal Scien.) (University named after Mykolasa Romerysa, city of Vil'nyus, Lithuania); **D. Evteeva** – Cand. of Legal Scien, Senior Researcher (Scientific Research Institute named after Academician V. Stashys, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Kharkiv, Ukraine); **K. Izbash** – Candidate of Legal Science, Associate Professor (ODUVS, Odesa, Ukraine); **N. Kaminska** – Doctor of Legal Science, Professor (NAVS, Kyiv, Ukraine); **M. Karchevskiyi** – Doctor of Legal Scien., Professor (LSUIA named after E. O. Didorenko, city of Sievierodonetsk, Ukraine); **K. Katerynychuk** – Doctor of Legal Science, Associate Professor (TNU named after V. I. Vernadskiyi, Kyiv, Ukraine); **V. Komarnytskiyi** – Doctor of Legal Scien., Professor (LSUIA named after E. O. Didorenko, city of Sievierodonetsk, Ukraine); **A. Lapkin** – Doctor of Legal Scien., Assoc. Professor (NYU named after Yar. Mudry, Kharkiv, Ukraine); **O. Lytvynov** – Doctor of Legal Scien., Associate Professor (LSUIA named after E. O. Didorenko, city of Sievierodonetsk, Ukraine); **S. Lukash** – Doctor of Legal Scien., Professor (SB KhNUiA, Sumy city, Ukraine); **V. Nesterovych** – Doctor of Legal Scien., Professor (LSUIA named after E. O. Didorenko, city of Sievierodonetsk, Ukraine); **B. Rosovskiyi** – Doctor of Legal Scien., Professor (SNU named after Volodymyr Dal, city of Sievierodonetsk, Ukraine); **N. Sviridyuk** – Doctor of Legal Scien, Associate Professor (DNDI of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Kyiv, Ukraine); **R. Stepaniuk** – Doctor of Legal Science, Professor (KhNUVS, Kharkiv, Ukraine); **V. Fedorenko** – Doctor of Legal Scien., Professor, The Scientific Research Centre for Forensic Examination on Intellectual Property (Kyiv, Ukraine); **T. Feltes** – Habilitated Doctor of Law, Doctor of Legal Sciences, Professor (Ruhr University in Bochum, city of Bochum, Germany); **I. Chekhovskaya** – Doctor of Law, Prof. (UDFS of Ukraine, Irpin, Ukraine)

Recommended to printing and to distribution through the Internet network by the scientific council of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. Didorenko (protocol № 5 from December, 23, 2021)

For scientists and lawyers-practical workers.

☒ Luhansk State University of Internal Affairs named after E. Didorenko, Donietska Street, Bldg. 1, Sievierodonetsk city, Luhansk region, Ukraine, postcode 93401

☎ (Fax): (06452) 9-07-77

© Luhansk State University of Internal Affairs named after E. Didorenko, 2021

ЗМІСТ

ДО УВАГИ АВТОРІВ.....9

Розділ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Ангеленюк А.-М. Ю. Добросесність у діяльності поліції зарубіжних країн: правова характеристика.....	13
Берназюк Я. О. Критерії дотримання балансу суспільних (публічних) та приватних інтересів у національній судовій практиці.....	22
Бригінець О. О., Галус О. О., Рижук І. В. Вирішення проблем правового регулювання окремих стадій законодавчого процесу в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.....	35
Завгородній В. А. Інституційна підсистема механізму імплементації рішень Європейського суду з прав людини в Україні.....	45
Ломакіна А. А. Історико-правові аспекти кримінально-правової охорони інтелектуальної власності в Україні.....	57
Магновський І. Й. Зарубіжний досвід децентралізації публічної влади: теоретико-правовий аспект.....	68

Розділ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Бондар В. С. Питання вдосконалення кримінального процесуального законодавства та правозастосовної практики (висновок спеціаліста).....	78
Дехтярьов Є. В. Проблемні питання визначення територіальної підсудності справ слідчому судді місцевого загального суду.....	97
Одинцова О. В. Про способи декриміналізації обігу канабісу в незначних розмірах.....	108
Письменський Є. О. Проникнення в житло, інше приміщення чи сховище як кваліфікуюча ознака складів кримінальних правопорушень проти власності: аналіз ключових правових висновків Верховного Суду.....	117
Стеблянко А. В., Горобець Н. С. Структура та зміст методики взаємодії правоохоронних органів з фінансовими установами у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні.....	128
Шамсутдінов О. В. Порівняльний аналіз кримінально-правових норм України та деяких постсоціалістичних держав про відповідальність за порушення правил поведіння з біологічними агентами.....	137

**Розділ III. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВА, АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ**

Стахів О. О. Сфера соціально-трудових відносин
як об'єкт адміністративно-правового регулювання.....151

**Розділ IV. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО,
ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

Васильєв С. В. Правовий захист комерційної таємниці
та раціоналізаторських пропозицій на фармацевтичному підприємстві...162

Костюк Н. П. Правове регулювання оцінки впливу на довкілля.....172

Маляр С. А., Грищенко Л. В. Правова природа користування
чужим майном у контексті модернізації цивільного кодексу України.....184

Перепьолкін С. М., Філяніна Л. А. Розширення
прав жінок на службу в збройних силах держав.....194

Подзіров А. О. Правова природа відносин у сфері медичного туризму...205

**Розділ V. ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ
ТА ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Демченко І. О. Адаптивна поведінка
як фактор ефективної діяльності
уповноваженої особи в умовах епідемії (пандемії).....217

Кобець С. В. Спосіб учинення погрози або насильства
щодо працівника правоохоронного органу як елемент
криміналістичної характеристики.....226

Kovalenko V., Kibenko V. Forensic classification
of intentional murders, committed in conditions of obscurity.....238

Навроцька В. В. Примусове психіатричне лікування до вирішення
питання про застосування примусових заходів медичного характеру.....251

Філіпенко В. Р. Суспільно небезпечне діяння як ознака
об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 166 КК України.....264

Юхно О. О. Проблемні питання використання знань
криміналістики при здійсненні прокурором
процесуального керівництва досудовим розслідуванням.....276

Розділ IV. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

DOI: 10.33766/2524-0323.96.162-172

УДК 342.951:351.82

Васильєв С. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії та суспільно-економічних дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна)

e-mail: Stas.vasilev.83@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1470-4426>

ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКИХ ПРОПОЗИЦІЙ НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Статтю присвячено проблемам правового захисту комерційної таємниці та раціоналізаторських пропозицій на фармацевтичному підприємстві. Визначено пропозиції з приводу внесення змін до чинного законодавства, яке регулює правовий захист комерційної таємниці та раціоналізаторських пропозицій. Запропоновано рекомендації щодо розробки локальних актів фармацевтичних підприємств, які б регулювали проблеми правового захисту комерційної таємниці та раціоналізаторських пропозицій.

Ключові слова: комерційна таємниця, раціоналізаторська пропозиція, правова охорона, інноваційні лікарські засоби.

Постановка проблеми. Здійснення наукових досліджень фармацевтичними організаціями для створення інноваційних лікарських засобів потребує належного правового регулювання. Відомості про результати наукових розробок повинні отримувати правовий захист як об'єкти комерційної таємниці.

Конкурентоспроможність виробництва лікарських засобів може бути підвищена за рахунок впровадження раціоналізаторських пропозицій працівників. При тому майнові та особисті немайнові права раціоналізаторів на результати їхньої інтелектуальної діяльності повинні бути захищені належним чином. Наведені аргументи обумовлюють актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми правового захисту комерційної таємниці неодноразово ставали предметом досліджень науковців у галузі права та фармації. Зокрема, Ю. С. Каравелкова, О. І. Беляєва та Л. М. Унгурян досліджували проблеми відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі [1, с. 178–180]. О. М. Попович та С. П. Кошова вивчали об'єкти інтелектуальної власності в медичній практиці [2, с. 117–124]. Л. В. Полуніна намагалась визначити особливості комерційної таємниці як предмета злочинного посягання [3, с. 119–122]. Водночас вважаємо за потрібне запропонувати власні рекомендації щодо охорони права на комерційну таємницю на фармацевтичному підприємстві.

Проблеми правового регулювання раціоналізаторської пропозиції набагато менше досліджені в юридичній науці, ніж питання про особливості правового захисту комерційної таємниці. Водночас праці окремих дослідників присвячені цій проблематиці, зокрема: Є. А. Булат аналізував деякі аспекти правової охорони раціоналізаторської пропозиції в умовах розвитку інноваційних відносин [4, с. 46–50]; А. В. Аксютіна та Д. О. Фоміна присвятили своє дослідження проблемам правового регулювання раціоналізаторської пропозиції в Україні [5, с. 57–60]; Н. Б. Новицька та Т. П. Бичок вивчали актуальні питання правового регулювання раціоналізаторської пропозиції [6, с. 47–50]. У наукових роботах названих учених висловлені певні ідеї та подані висновки. Водночас проблеми взаємодій авторів раціоналізаторських пропозицій і роботодавців, питання про виплату винагороди раціоналізаторам та щодо правової охорони їхніх інтелектуальних прав багато в чому залишаються недослідженими.

Формулювання цілей. Метою цієї статті є розробка пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, яке регулює правовий захист комерційної таємниці та раціоналізаторської пропозиції, а також надання рекомендацій щодо затвердження локальних нормативно-правових актів фармацевтичного підприємства, які б регулювали вказані правовідносини.

Виклад основного матеріалу. Комерційна таємниця та раціоналізаторська пропозиція є об'єктами інтелектуальної власності у сфері виробництва інноваційних лікарських засобів. Варто порівняти законодавчі і доктринальні визначення комерційної таємниці і раціоналізаторської пропозиції. Відповідно до ст. 505 ЦК України, комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та в сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які, відповідно до закону, не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [7]. Отже, відомості щодо нових технологій та науково-технічних розробок певного підприємства належать до комерційної таємниці. Одним із різновидів такої інформації можуть бути відомості про розробку інноваційного лікарського засобу.

Ю. С. Каравелкова стверджує, що комерційну таємницю становлять відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, але розголошення яких може завдати шкоди його інтересам. Склад її обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок їх захисту визначаються керівником підприємства самостійно з дотриманням законодавства [1, с. 180]. Звернемо увагу, що відомості про особливості виробництва інноваційного фармацевтичного препарату можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Л. В. Полуніна зазначає, що неправомірне отримання і використання у своїй діяльності чужих наукових здобутків, технологій, управлінських рішень та схем,

іншої інформації, яка є комерційною таємницею, має наслідком отримання безпідставних переваг підприємством, організацією, установою чи підприємцем, які отримали цю інформацію, веде до знищення стимулів для розвитку і вдосконалення форм і способів економічної діяльності, завдає прямої шкоди власникам комерційної таємниці [3, с. 120]. Отже, розробка правових і організаційних заходів з охорони відомостей, які становлять комерційну таємницю на фармацевтичному підприємстві, є важливою гарантією успішного господарювання.

Під час проведення експериментальних досліджень інноваційного лікарського засобу, здійснення доклінічних і клінічних випробувань накопичується певний пакет документів. Зокрема, відповідно до п.7.1.3. Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів, за результатами проведення таких випробувань складається протокол [8]. Згідно із п.5 розділу V «Проведення доклінічного вивчення» Порядку проведення доклінічного вивчення лікарських засобів, за результатами кожного доклінічного дослідження готується звіт [9]. Згідно із Порядком державної реєстрації лікарських засобів, для проведення даної процедури до МОЗ України подаються матеріали реєстраційного досяє на лікарський засіб [10]. Усі вказані вище документи (протоколи, звіти, матеріали реєстраційного досяє) містять певні відомості про нову наукову розробку фармацевтичного підприємства – інноваційний лікарський засіб – і становлять комерційну таємницю фармацевтичного підприємства, яке здійснює наукові дослідження з метою створення нових лікарських засобів.

О. М. Попович відносить до об'єктів інтелектуальної власності у сфері медичної практики наукові праці, конструкторсько-технологічну документацію на медичні прилади та інструменти, звіти про доклінічні і клінічні обстеження лікарських засобів і медичних виробів, графічні матеріали; аудіовізуальні демонстрації, фотографічні твори і слайд-фільми, що ілюструють сучасні медичні технології, медичні винаходи, до яких відносяться пристрої для лікування та діагностики, інноваційні лікарські засоби, штами мікроорганізмів, що застосовуються для діагностики захворювання або лікування, біотехнологічні винаходи тощо [2, с. 120]. Зауважимо, що комерційна таємниця є одним із різновидів об'єктів інтелектуальної власності. Усі перелічені вище об'єкти можуть містити інформацію, яка становить комерційну таємницю фармацевтичного підприємства.

Згідно із ч.3 ст. 39 Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 року, кожна держава зобов'язана забезпечити захист даних, які повідомлені іноземною фармацевтичною компанією для отримання дозволу на збут фармацевтичного препарату [11]. Вважаємо, що такі дані можна віднести до комерційної таємниці. Тож повинна існувати правова основа для захисту подібної інформації.

Отже, відомості про результати наукових досліджень зі створення інноваційних лікарських засобів належать до комерційної таємниці виробника лікарських засобів або науково-дослідної установи. Кожне фармацевтичне підприємство має право здійснювати заходи організаційного і правового характеру для захисту інформації, яка становить комерційну таємницю. Зокрема, розробити Положення

про захист комерційної таємниці на підприємстві, внести до колективного договору та посадових інструкцій відповідальних працівників обов'язки із недопущення розголошення комерційної таємниці.

Під час виробництва лікарських засобів працівниками фармацевтичного підприємства можуть бути внесені раціоналізаторські пропозиції. Правовий статус раціоналізаторської пропозиції встановлено в Цивільному кодексі України та Тимчасовому положенні про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні, затвердженому указом Президента України від 18 вересня 1992 року (далі – Положення про раціоналізаторську пропозицію). Згідно із ч.1 ст. 481 ЦК України, раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення в будь-якій сфері її діяльності [7]. Відповідно до п.9 розділу II Положення про раціоналізаторську пропозицію, вона визначається, як пропозиція, яка є новою і корисною для підприємства, котрому вона подана, і передбачає створення або зміну конструкції виробів, технології виробництва і застосовуваної техніки або складу матеріалу [12]. На нашу думку, визначення раціоналізаторської пропозиції, передбачене ЦК України, вказує на сутність певного рішення. Водночас, у Положенні про раціоналізаторську пропозицію вказані обов'язкові ознаки нового рішення.

Науковці також висловлювали власні думки щодо сутності раціоналізаторської пропозиції. Є. В. Булат звертає увагу на те, що раціоналізаторська пропозиція може бути визнана новою, якщо, згідно з наявними на цьому підприємстві даними, така пропозиція раніше не була відомою в тій мірі і ступені, які є достатніми для промислового застосування. На відміну від винаходу або корисної моделі, для визнання пропозиції раціоналізаторською не вимагається встановлення світової новизни [4, с. 48]. Н. Б. Новицька наголошує, що раціоналізаторська пропозиція – це особливий об'єкт інтелектуальної власності, до якого законодавець установив три необхідні вимоги: по-перше, така пропозиція має належати до профілю підприємства, якому вона подана, по-друге, повинна бути новою і, по-третє, мусить бути корисною підприємству, якому подана [5, с. 58]. Отже, будь-які вдосконалення технологічного процесу виробництва лікарських засобів можна розглядати як раціоналізаторські пропозиції.

Варто звернути увагу, що 5 лютого 2013 року для розгляду Верховною Радою України було внесено проект Закону України «Про раціоналізаторську пропозицію» № 1655-VII. Він визначав не тільки поняття раціоналізаторської пропозиції, але також і критерії місцевої новизни, умови надання правової охорони, визначення органу влади у сфері охорони прав на раціоналізаторські пропозиції, порядок подачі і розгляду заяви про реєстрацію раціоналізаторської пропозиції, умови виплати винагороди авторам [13]. На жаль, даний законопроект не розглянутий парламентом, оскільки був відкликаний 27 листопада 2014 року.

Як встановлено у п.35 розділу V Положення про раціоналізаторську пропозицію, підприємство, яке її зареєструвало, видає працівнику свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію. Дане свідоцтво підтверджує факт визнання пропозиції

раціоналізаторською та авторство певної особи на дану пропозицію [12]. Зміст свідчення про раціоналізаторську пропозицію затверджений відповідним Положенням. Згідно із п.2.2. Положення про свідчення про раціоналізаторську пропозицію, такий документ повинен містити назву та фірмове найменування підприємства, яке видає дане свідчення, назву раціоналізаторської пропозиції, прізвище та ініціали автора, дату подання пропозиції та дату визнання її раціоналізаторською. Відповідно до п. 3.1. вказаного Положення, підприємство, яке прийняло до розгляду заяву на раціоналізаторську пропозицію, повинно її зареєструвати і протягом місяця з дати реєстрації прийняти щодо неї рішення [14]. Наведені вище правила роботи із раціоналізаторськими пропозиціями працівників стосуються підприємств будь-якої галузі економіки України, у тому числі і фармацевтичних організацій. Отже, фармацевтичні підприємства мають право вживати власних заходів правової та організаційної охорони раціоналізаторських пропозицій. Зокрема, розробити і затвердити Положення про раціоналізаторські пропозиції на підприємстві.

Пропозиції працівників підприємства щодо вдосконалення технологічного процесу виробництва лікарських засобів можуть суттєво підвищити конкурентоспроможність продукції фармацевтичного виробництва. Отже, вони потребують належного заохочення і стимулювання. Правові основи заохочення розробників раціоналізаторських пропозицій встановлені в Інструкції про порядок виплати винагороди за винаходи та раціоналізаторські пропозиції, затвердженій постановою Державного комітету з питань винаходів та відкриттів Ради Міністрів СРСР від 15 січня 1974 року та Положенні про раціоналізаторську пропозицію. Норми розділу III вказаної вище Інструкції регулюють визначення розміру та порядок виплати винагороди раціоналізаторам. Таку винагороду повинен був виплачувати або роботодавець, або Державний комітет з питань винаходів та відкриттів Ради Міністрів СРСР, або міністерство, якому підпорядковується певне підприємство [15]. Наведена інструкція зберігає чинність, хоча багато норм, які закріплені нею, уже є застарілими.

Згідно із п.53 Положення про раціоналізаторську пропозицію, право на винагороду має автор (співавтори) раціоналізаторської пропозиції протягом 2 років від дати початку її використання на підприємстві, яке видало автору свідчення на цю раціоналізаторську пропозицію. Розмір винагороди визначається умовами договору між автором і підприємством [12]. Отже, розмір винагороди автора раціоналізаторської пропозиції повинен визначатися на договірних засадах між працівником-раціоналізатором і власником підприємства.

Водночас, відповідно до ч.1 ст. 484 ЦК України, автор раціоналізаторської пропозиції має право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана [7]. Таким чином, за нормами цивільного законодавства, виплата винагороди розробнику раціоналізаторської пропозиції залежить від волі роботодавця. Можливість визначення цієї винагороди на договірній основі не передбачена. Вважаємо, що в цивільному законодавстві варто передбачити гарантії виплати роботодавцем винагороди працівникам, які запропонували раціоналіза-

торські пропозиції. Зокрема, встановити обов'язковість проведення конкурсу раціоналізаторських пропозицій, за умовами якого переможці отримують винагороду. Варто закріпити договірні засади передачі працівником роботодавцю права на використання раціоналізаторської пропозиції. Отже, правовідносини з виплати винагороди раціоналізаторам потребують належного правового регулювання. Варто затвердити новий нормативно-правовий акт про виплату винагороди розробникам раціоналізаторських пропозицій на підприємствах України.

А. В. Аксютіна наголошує на тому, що в Україні відсутній Закон про раціоналізаторську пропозицію, окрім чотирьох статей Цивільного кодексу України, а отже, потребує прийняття окремих спеціальних нормативно-правових актів. Новий закон має забезпечити не тільки охорону права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію, але також охопити своєю дією сферу раціоналізаторської діяльності [5, с. 60]. Пропозицію науковця варто підтримати, оскільки раціоналізаторська діяльність потребує належного правового регулювання.

Є. В. Булат зауважує, що дієвим способом правового захисту раціоналізаторських пропозицій варто визнати патентування [4, с. 50]. Але у випадку запровадження загальнодержавного патентування раціоналізаторських пропозицій може виникнути питання про їх відмінність від винаходів і корисних моделей, адже на даний час суттєвим критерієм для розмежування корисних моделей і раціоналізаторських пропозицій є відсутність світової новизни під час розробки останніх. Тож постане задача розробити відповідні критерії в окремому законодавчому акті.

Висновки. Комерційною таємницею фармацевтичного підприємства можуть бути відомості про створення інноваційного лікарського засобу. Характеристики нового фармацевтичного препарату мають бути зафіксовані в реєстраційному досьє лікарського засобу, яке подається для державної реєстрації, звітах про доклінічні і клінічні випробування.

Раціоналізаторською варто визнати пропозицію, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення в будь-якій сфері промисловості, є новою і корисною для підприємства, якому вона подана, і передбачає створення або зміну конструкції виробів, технології виробництва і застосовуваної нової техніки або складу матеріалу. Подані працівниками або науковцями вдосконалення технологічного процесу виробництва лікарських засобів можуть отримати правовий статус раціоналізаторських пропозицій.

Для забезпечення правової охорони інноваційних розробок лікарських засобів пропонується затверджувати на кожному фармацевтичному підприємстві такі локальні підзаконні акти:

1. Положення про охорону відомостей, які становлять комерційну таємницю, у котрому були б закріплені обов'язки працівників зі збереження комерційної таємниці, визначені відповідальні особи за збереження інформації, що містить комерційну таємницю.

2. Положення про роботу із раціоналізаторськими пропозиціями, де були б передбачені критерії визнання пропозицій працівників раціоналізаторськими та заходи заохочення для працівників-раціоналізаторів.

3. Положення про захист інтелектуальної власності такого змісту:

- перелік відомостей, які можуть належати до інтелектуальної власності підприємства;
- перелік інформації, яка становить комерційну таємницю підприємства;
- вимоги до раціоналізаторських пропозицій працівників та заходи заохочення, які можуть бути застосовані до працівників-раціоналізаторів;
- випадки, у яких підприємство звертається до органів влади для отримання патенту на винахід, корисну модель або промисловий зразок;
- перелік працівників або окремих відділів, на який покладено відповідальність за підготовку документів для отримання патенту;
- порядок та строки підготовки документів для отримання патенту;
- порядок дій працівників підприємства для продовження строку чинності патенту;
- порядок та умови правового захисту відомостей, які становлять комерційну таємницю;
- правові та організаційні заходи щодо забезпечення захисту раціоналізаторських пропозицій.

Для забезпечення заохочення і стимулювання раціоналізаторських пропозицій працівників норму ч.1 ст. 484 ЦК України варто викласти в такій редакції: «Юридична особа, яка розглядає раціоналізаторську пропозицію автора, може використовувати її у виробництві на підставі договору із розробником на платній основі». Необхідно передбачити в цивільному законодавстві обов'язок роботодавця оплатити передачу раціоналізаторської пропозиції для промислового використання. Вважаємо доцільним розробити і затвердити спеціальний Закон України «Про раціоналізаторську діяльність».

Подальші перспективи наукових досліджень правовідносин у сфері охорони комерційної таємниці та раціоналізаторських пропозицій можуть стосуватися вдосконалення правових засад захисту комерційної таємниці та відносин розробників раціоналізаторських пропозицій із роботодавцями.

Використані джерела:

1. Каравелкова Ю. С., Беляєва О. І., Унгурян Л. М. Відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі. *Соціальна фармація: стан, проблеми та перспективи* : матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (25–26 квітня 2019 року, м. Харків) / ред. кол.: А. А. Котвицька та ін. Харків : НФаУ, 2019. С. 178–180.
2. Попович О. М., Кошова С. П. Інтелектуальна власність у медичній практиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 13–14. С. 117–124.
3. Полуніна Л. В. Поняття комерційної таємниці як предмета злочинного посягання. *Національний юридичний журнал : теорія і практика*. 2019. № 2. Том 2. С. 119–122.
4. Булат Є. А. Деякі аспекти правової охорони раціоналізаторської пропозиції в умовах розвитку інноваційних відносин. *Право і суспільство*. 2015. № 6-2. С. 46–50.
5. Аксютіна А. В., Фоміна Д. О. До питання правового регулювання раціоналізаторської пропозиції в Україні. *Теоретичні та практичні проблеми застосування норм цивільного, господарського і трудового права* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 23 лист. 2018 р.) : у 2 ч. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. С. 57–60.

6. Новицька Н. Б., Бичок Т. П. Актуальні питання правового регулювання раціоналізаторської пропозиції. *Соціологія права*. 2019. № 3 (30). С. 47–51.

7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

8. Про затвердження Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типового положення про комісії з питань етики : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23 вересня 2009 року № 690. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-09. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

9. Про затвердження Порядку проведення доклінічного вивчення лікарських засобів та експертизи матеріалів доклінічного вивчення лікарських засобів : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14 грудня 2009 року № 944. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0053-10>. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

10. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів і розмірів збору за їх державну реєстрацію (перереєстрацію) : постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2005 року № 376. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2005>. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

11. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : країни – учасники Світової організації торгівлі від 15 квітня 1994 року. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

12. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні : указ Президента України від 18 вересня 1992 року № 479/92. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92>. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

13. Про раціоналізаторську пропозицію : проект Закону України від 05 лютого 2013 року № 1655-VII. Законотворчість України. *Верховна Рада України*. URL : http://w1.l1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45655. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

14. Про затвердження Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію та порядок його видачі : наказ Державного патентного відомства України від 22 серпня 1995 року № 129. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0323-95>. (дата звернення: 26 жовтня 2021 року).

15. Інструкція про порядок виплати винагороди за винаходи та рації налізаторські пропозиції : постанова Державного комітету з питань винаходів та відкриттів Ради Міністрів СРСР від 15 січня 1974 року. Законодавство України. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-74>. (дата звернення: 29 жовтня 2021 року).

References:

1. Karavelkova, Yu. S., Bieliaieva, O. I., Unhurian, L. M. (2019) Vidpovidalnist za porushennia prav intelektualnoi vlasnosti u farmatsevtichnii haluzi. *Sotsialna farmatsiia : stan, problemy ta perspektivy : materialy V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (25–26 koitnia 2019 roku, m. Kharkiv) – Social pharmacy: status, problems and prospects: Proceedings of the V International Scientific and Practical Internet Conference (April 25–26, 2019, Kharkiv)*. Kharkiv: National University of Pharmacy, 178–180. [in Ukrainian].

2. Popovych, O. M., Koshova, S. P. (2021) Intelktualna vlasnist u medychinii praktytsii. *Investytsiï: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 13–14, 117–124. [in Ukrainian].
3. Polunina, L. V. (2019) Poniattia komertsii noi taiemnytsi yak predmeta zlochnynnoho posiahannia. *Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal : teoriia i praktyka – National Legal Journal: Theory and Practice*, 2, 2, 119–122. [in Ukrainian].
4. Bulat, Ye. A. (2015) Deiaki aspekty pravovoi okhorony ratsionalizatorskoi propozytsii v umovakh rozvytku innovatsiinykh vidnosyn. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 6-2, 46–50. [in Ukrainian].
5. Aksiutina, A. V., Fomina, D. O. (2018) Do pytannia pravovoho rehuliuвання ratsionalizatorskoi propozytsii v Ukraini. *Teoretychni ta praktychni problemy zastosuvannia norm tsyvoi lnoho, hospodarskoho i trudovoho prava : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Dnipro, 23 lyst. 2018 r.) : u 2 ch. - Theoretical and practical problems of application of norms of civil, economic and labor law: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference (Dnipro, November 23, 2018) : part.1-2*. Dnipro : Publisher Bila K. O. Dnipro : Vydavets Bila K. O., 57–60. [in Ukrainian].
6. Novytska, N. B., Bychok, T. P. (2019) Aktualni pytannia pravovoho rehuliuвання ratsionalizatorskoi propozytsii. *Sotsiologhiia prava – Sociology of law*, 3 (30), 47–51. [in Ukrainian].
7. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku № 435-IV (2003) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia klinichnykh vyprobuvan likarskykh zasobiv ta ekspertyzy materialiv klinichnykh vyprobuvan i Typovoho polozhennia pro komisii z pytan etyky : nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy vid 23 veresnia 2009 roku № 690 (2009) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : [zakon.rada.gov.ua/laws/ show/z1010-09](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-09). [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia doklinichnoho vyvchennia likarskykh zasobiv ta ekspertyzy materialiv doklinichnoho vyvchennia likarskykh zasobiv : nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy vid 14 hrudnia 2009 roku № 944. (2009) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0053-10>. [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennia Poriadku derzhavnoi reiestratsii (perereiestratsii) likarskykh zasobiv i rozmiriv zboru za yikh derzhavnu reiestratsiiu (perereiestratsiiu) : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 travnia 2005 roku № 376. (2005) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2005>. [in Ukrainian].
11. Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti : krainy – uchasyky Svitovoi orhanizatsii torhivli vid 15 kvitnia 1994 roku. (1994) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018. [in Ukrainian].
12. Pro Tymchasove polozhennia pro pravovu okhoronu obiektiv promyslovoi vlasnosti ta ratsionalizatorskykh propozytsii v Ukraini : ukaz Prezydenta Ukrainy vid 18 veresnia 1992 roku № 479/92. (1992) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/479/92>. [in Ukrainian].
13. Pro ratsionalizatorsku propozytsiiu : proekt Zakonu Ukrainy vid 05 liutoho 2013 roku №1655-VII. (2013) N. p. Zakonot vorchist Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc_4_1?pf3511=45655. [in Ukrainian].

14. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro svidotstvo na ratsionalizatorsku propozytsiiu ta poriadok yoho vydachi : nakaz Derzhavnogo patentnoho vidomstva Ukrainy vid 22 serpnia 1995 roku № 129. (1995) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0323-95>. [in Ukrainian].

15. Instruksiiia pro poriadok vyplaty vynahorody za vynakhody ta ratsionalizatorski propozytsii : postanova Derzhavnogo komitetu z pytan vynakhodiv ta vidkryttiv Rady Mi - nistriv SRSR vid 15 sichnia 1974 roku. (1974) N. p. Zakonodavstvo Ukrainy. *Verkhovna Rada Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-74>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 07.11.2021

Васильев С. В., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры истории и общественно-экономических дисциплин Коммунального учреждения «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия» Харьковского областного совета» (г. Харьков, Украина)

ПРАВОВАЯ ЗАЩИТА КОММЕРЧЕСКОЙ ТАЙНЫ И РАЦИОНАЛИЗАТОРСКИХ ПРЕДЛОЖЕНИЙ НА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОМ ПРЕДПРИЯТИИ

Статья посвящена проблемам правовой защиты коммерческой тайны и рационализаторских предложений на фармацевтическом предприятии. Предложены изменения в законодательство, которое регулирует правовую защиту коммерческой тайны и рационализаторских предложений. Даны рекомендации по разработке локальных актов фармацевтических предприятий, которые бы регулировали проблемы правовой защиты коммерческой тайны и рационализаторских предложений.

Ключевые слова: коммерческая тайна, рационализаторское предложение, правовая охрана, инновационные лекарственные средства.

Vasyliiev S., *Candidates of law, Associate Professor, Associate Professor of Department of history and socio-economic disciplines of Municipal establishment «Kharkiv humanitarian-pedagogical Academy» of the Kharkiv regional council (Kharkiv, Ukraine)*

LEGAL PROTECTION OF COMMERCIAL SECRETS AND INNOVATIVE PROPOSALS IN THE PHARMACEUTICAL ENTERPRISE

The scientific article is devoted to the problems of the legal protection of trade secrets and innovation proposals in the pharmaceutical industry. Legislation and bylaws, works of scientists in the field of law and pharmacy are studied. The scientific novelty of the study is to identify proposals for amendments to existing legislation governing the legal protection of trade secrets and innovation proposals. Recommendations for the development of local legal acts of pharmaceutical companies, which would regulate the problems of the legal protection of trade secrets and innovation proposals, are suggested.

Innovation should be a proposal that contains a technological (technical) or organizational solution in any industry, is new and useful for the company to which it is submitted, and involves the creation or modification of product design, production technology, and techniques or material composition. Information about the creation of innovative medicine may

be a trade secret of a pharmaceutical company. The characteristics of the new pharmaceutical product can be recorded in the registration dossier of the medicinal product submitted for state registration, reports on preclinical and clinical trials.

To ensure the legal protection of innovative developments of medicines, we proposed to approve the following local bylaws at each pharmaceutical company. First, the Regulation on the Protection of Information Constituting a Trade Secret, which would set out the responsibilities of employees to maintain trade secrets. Secondly, the Regulations on work with innovative proposals of employees, which would provide criteria for the recognition of employee proposals as innovation, and incentives for employees - innovators. Third, the Regulation on the protection of intellectual property, which would establish a list of information that constitutes a trade secret of the enterprise and the requirements for innovation proposals of employees.

Keywords: trade secret, innovation proposal, legal protection, innovative medicines.

DOI: 10.33766/2524-0323.96.172-183

УДК 349.6

Костюк Н. П., доцент кафедри права Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ (м. Вінниця, Україна)

e-mail: kostuknatalia5@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5272-982X>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

У статті досліджено правове регулювання оцінки впливу на довкілля, напрямки вдосконалення законодавства оцінки впливу на довкілля, етапи розвитку законодавства про оцінку впливу на довкілля, складові елементи економічного механізму управління природокористування. Запропоновано удосконалити законодавчу базу, використовуючи позитивний досвід Польщі при впровадженні *реформи* дозвільної системи у сфері промислового забруднення, приведенні звітування підприємств у відповідність до стандартів ЄС. Указано на необхідність запровадження правових механізмів моніторингу за рівнями негативних впливів діяльності зі спеціального природокористування шляхом встановлення обов'язку спеціального природокористувача застосовувати технічні засоби.

Ключові слова: довкілля, оцінка впливу на довкілля, екологічна експертиза, екологічна безпека, післяпроектний моніторинг, екологічні параметри, критерії оцінки впливу на довкілля, охорона довкілля, правові екологічні вимоги.

Постановка проблеми. Сьогодні вкрай загострилися проблеми захисту навколишнього середовища. Не є винятком й Україна. З метою виявлення характеру і ступеню небезпеки впливу господарської діяльності на довкілля і здоров'я населення як на світовому, так і на національному рівнях приймаються рішення в цій сфері переважно на основі проведення екологічної експертизи та оцінювання впливу на довкілля. Проведення державної екологічної експертизи до 2017 року не відповідало європейським вимогам, унаслідок чого Україна дістала сумну славу держави, законодавство якої не відповідає положенням Конвенції про доступ до